

Oslo kommune

21. september 2022

Byrådets overlevering av forslag til budsjett for Oslo kommune 2023

Finanstale

Av finansbyråd Einar Wilhelmsen

Ordfører, mange føler på utrygghet nå. Først gjorde pandemien avstanden mellom verdens folk kortere, men ikke på en god måte. De fleste kjenner sammenhengen mellom et marked i Wuhan og en nedstengt skole, tomme seter i en teatersal og et ubrukt, tomt ølglass i en stengt pub på Vålerenga.

Så rakk samfunnet knapt å åpne opp igjen før Russlands eliter brakte krig tilbake til Europa. Allerede er det kommet flere flyktninger til Oslo enn gjennom hele 2015, da det kom mange flyktninger fra Syria. Russlands angrepskrig på Ukraina bringer med seg ustabilitet, høyere priser og nød. Putin stenger gassforsyninga til Europa, og kutter strømmen til Finland fordi de vil melde seg inn i Nato. Målet til Russland er å presse opp prisene, skape arbeidsledighet og sosial uro i landene som støtter ukrainernes uavhengighet.

Men kriser kommer sjelden alene. Klimakrisa kommer ikke et annet sted, til en annen tid, den er her og nå. I Pakistan er det enorme flommer, på videoene som deles ser det ut som om hele landet renner bort. I Europa er det motsatt. Hele italienske åkerlandskap ligger brune etter sommerens hetebølger, og norske vannreservoarer er på lavnivå. Oslofolk må spare på drikkevannet. Strømprisene går i taket.

I august snakket jeg med en partikollega som hadde vært hjemme hos sine foreldre sør i Tyskland noen uker tidligere. Da hun ble født plantet foreldrene hennes et epletre. Nå var epletreet dødt. Det hadde tørket ut. Vannet i elva ved byen deres var borte.

Når Putin kutter både strøm og gassleveranser til nabolanda, når fransk atomkraft fuser og er kobla ut, og når tørke gir lite vann i norske magasiner og europeiske elver, så knaker det i det Europeiske energisamarbeidet. I juni møtte jeg energibyråden i Hamburg. De stod i et forferdelig dilemma, hvem skal ikke få gass til oppvarming til vinteren? For sjøl om de bygger fjernvarme og alternativ energiforsyning så fort det går, så tar det tid å bli kvitt fossil energi.

Den voldsomme økningen i strømkostnader påvirker også kommunene, med høyere strømutgifter og lønns- og prisstigning. Dette er betydelige kostnader, som overstiger det ekstra utbyttet høyere kraftpris gir Oslo kommune. Vi tar derfor konsekvensen av dette ved å sette av midler til økt pris- og lønnsstigning, og midler for å håndtere høyere prisvekst på våre investeringer. Heldigvis satt dette byrådet i gang en storsatsing på pluss hus, solenergi og energieffektive bygninger da vi tok over. Til og med Rådhuset har et gigantisk solcelletak. Nå foreslår vi midler til å trappe kraftig opp, til energieffektivisering og solenergi i vår egen bygningsmasse, og i kommunale boliger. For innbyggerne har vi alt styrket energistøtteordningene i vårt eget klimafond. Og vi øker nå støttesatsene til sol og enøk i borettslag og sameier.

Likevel er situasjonen alvorlig. Kommunene får ingen statlig strømstøtte. Strømmen neste år kan bli svært dyr, og det er en liten, men reell fare for strømmangel. Byrådet vil derfor også sette i verk enkle og raske strømsparestrakstiltak uten negative konsekvenser for innbyggerne, samtidig som vi kartlegger hvilke ytterligere akutte strømsparetiltak som kan gjennomføres dersom det skulle bli nødvendig.

Vi ønsker også å opprette en egen energienhet i Klimaetaten, for å sikre bedre og tryggere energiforsyning. Ved å legge til rette for at kommunen selv, innbyggere og næringsliv effektiviserer så sparer vi penger, bidrar litt til å dytte strømprisen ned, samtidig som det frigjøres energi og strøm til den elektrifiseringen som må til for å nå kommunens klimamål. Neste år skifter for eksempel Ruter ut de siste dieselbussene som kjører linjer internt i Oslo.

Selv om Europa trenger mer gass akkurat nå, så tåler ikke verden mer utslipp av klimagasser. Verden skal ikke bare slutte å bruke olje, bensin og gass og gå over til sykkel, gange, til el-lastebiler og el-busser slik vi gjør i Oslo, men vi må fange og lagre Co2. Da må noen gå foran, ta risiko og gjennomføre løsninger som andre kan gjenbruke. Bystyrets vedtak i vår om karbonfangst på

avfallshåndteringsanlegget på Klemetsrud er kanskje det aller viktigste bidraget fra Oslo kommune til verden for å løse klimautfordringen. Karbonfangst på Klemetsrudanlegget vil redusere utslippene fra anlegget med inntil 90 %. Samtidig er utviklingen av karbonfangst på Klemetsrud også et av de største industriutviklings- og næringsutviklingsprosjektene i denne regionen de nærmeste årene. I dette budsjettet legges kostnaden for denne satsingen inn.

Ordfører. Det offentlige eierskapet i kraftsektoren bidrar til å gjøre omfordeling mulig, uavhengig av høy og lav strømpris. Eiendomsskatten bidrar til finansiering av velferdsgoder, enten det er sjukehjem, barnehager eller nybrøyta sykkelfelt. Bompengeinntekter gjennom Oslopakke 3 , går blant annet til å bygge en bedre by for folk, infrastruktur som sykkelveier og mer og bedre kollektivtransport. Og det er dette vi fortsetter med i budsjettforslaget, Ordfører. For byrådet er utjevning av forskjeller, arbeid til alle og kutt av klimagassutslipp viktigst. Det er gjenkjennelig - uavhengig av pandemi, krig og klimakrise.

Ordfører. I revidert budsjett foreslo byrådet, og bystyret vedtok, å øke sosialhjelpa for barnefamilier betydelig. Det videreføres nå og vi sørger samtidig for at sosialhjelpsmottakere ikke mister kjøpekraft til tross for høy prisstigning. Og for brukerbetalingen for alt fra trygghetsalarmer til rusinstitusjoner, så holder vi litt igjen når vi prisjusterer, mindre enn det generell prisstigning i 2022 og 2023 skulle tilsi. Dette betyr litt for ganske mange.

Ordfører, nå foreslår vi å gjennomføre løftet om lavere priser på enkeltbilletter og familierabatt utenom rush i kollektivtrafikken. Vi innfører et nytt billettprodukt som gir rabatterte enkeltreiser. Rabatten vil i snitt være 20%. For mange, særlig de som kun reiser i blant blir dette en lettelse. Det vil bli enklere å variere mellom sykkel, gange og kollektiv som reisemåte. I en tid hvor mange ting blir dyrere er dette omfordelende miljøpolitikk.

Billigere billetter vil også bringe enda flere over fra bilen til bussen, trikken og t-banen. Når vi samtidig øker bomtakstene inn til Oslo gjennom Oslopakke 3, øker prisene på parkering i sentrum og senker prisen på beboerparkering i ytre by så fungerer politikken sammen. Det gjør bussen, trikken og banen mer attraktiv, og bilen mindre. Det er bra for miljø og klima og er et bidrag til at vi når bystyrets målsetning om redusert biltrafikk og lavere utslipp.

Etter en periode med urovekkende høye arbeidsledighetstall, på grunn av korona, så har ledigheten falt. Det er bra! Også antall sosialhjelpsmottakere ble redusert i 2021 sammenlignet med året før. At flere kommer i jobb er bra både for den enkelte og samfunnet. Likevel er det bekymringsfullt at mange fortsatt står helt uten arbeid, utdanning, eller andre tiltak. Å få flere over i arbeid, utdanning eller noen ganger en trygdeytelse er derfor en viktig oppgave for byrådet. Byrådet styrker derfor det oppsøkende arbeidet rettet mot unge i bydelene med tiltak der det er lav sysselsettingsandel.

Å få erfaring fra arbeidslivet gjør det lettere å få jobb etterpå. Sommerjobbene sørger for at mange unge får sin første erfaring med arbeidslivet, tjener egne penger og gjør noe meningsfylt i ferien. Vi ser at mange unge som har fått seg sommerjobber i vårt samarbeid med private også får helgejobber. Byrådet styrker satsingen og legger til rette for 4000 sommerjobber for ungdom hvert år framover. Det samme gjør vi med satsingen hvor ungdom planter trær utover høsten.

Mange av de som har minst, sliter også med ustabilitet på leiemarkedet. Muligheten til å kunne eie egen bolig er knapt mer enn en drøm. Stigende boligpriser gjør terskelen for å etablere seg i boligmarkedet høyere. Etableringen av Oslobolig er bra for mange, men er ikke nok. Byrådet jobber videre med pilotene innenfor tredje boligsektor. En del mennesker er også i en livssituasjon hvor det å bo i kommunal bolig er nødvendig. Byrådet foreslår derfor å kjøpe flere kommunale boliger.

Samtidig foreslår byrådet også å sette av midler til et forsøk, hvor folk i kommunale boliger kan få kjøpe egen bolig, såkalt leie til eie. Stabile og trygge bo- og oppvekstsvilkår er spesielt viktig for barnefamilier i kommunale boliger. Forhåpentligvis vil vi i prosjektperioden på tre år, finne gode måter å realisere eierskap til bolig hos dem som i dag bor i kommunale boliger.

Ordfører, i forbindelse med pandemien etablerte vi blant annet 15 midlertidige årsverk i bydelene for å styrke lavterskeltiltak til psykisk helsevern. Peder Kjøsutvalget og kommunens egen kartlegging viser at dette er svært effektivt. Vi ser at mange sliter i kjølvannet av pandemien og at det er behov for varige satsinger. Vi foreslår derfor å gjøre ordningen permanent. Under pandemien ble det også satt av midler til prosjektet Nabolagsklubber. Dette er et samarbeid mellom kommunen og idretten. Målet er å sikre at barn som ikke har råd til å

delta i organisert idrett får bli med. Erfaringene er gode. Også dette midlertidige tiltaket gjøres i dette budsjettforslaget til en varig satsing.

Og Ordfører. Bystyret har satt seg mål om at byen skal være universelt utformet innen 2030. Det er bare 8 år til. Det betyr at når vi bygger nytt og oppgraderer så skal vi unngå å lage hindringer og utfordringer. Byen skal være tilgjengelig og kunne brukes av alle på en likeverdig måte. I dette budsjettet setter byrådet av midler til å bedre koordineringen av universell utforming på tvers av kommunen, og en betydelig sum for utforming av uteområder, offentlige bygninger og til samferdselstiltak der det er dårlig tilgjengelighet i dag.

Ordfører. Forskning viser at arbeidsplasser med stor grad av hele stillinger har større trivsel, bedre arbeidsmiljø og mindre sykefravær. I tillegg til at inntekten blir større når stillingsbrøken utvides. Vi har lyktes i å få flere i heltidsstilling enn før, men fortsatt er det for mange som ufrivillig jobber deltid. I en ressurspool kan stillingsprosenten til enkeltansatte utvides og poolen brukes til å dekke opp fravær som ellers ville blitt dekket av innleide vikarer. Byrådet etablerer derfor en sentral ressurspool for helse- og omsorgssektoren, og legger dette til Sykehjemsetaten.

I 2023 vil alle barn som går i Osloskolen, uavhengig av hvor de bor og inntekten til foreldrene, få gratis deltids plass i aktivitetsskolen i Oslo fra første til og med fjerdeklasse. Vi vet at det fungerer. I bydeler uten gratis plass er dekningsgraden 69 % på 4. trinn. I bydeler med gratis deltids plass er dekningsgraden 94 %. Vi har gjennomført en av de største velferdsreformene i moderne tid. En familie med ett barn i aktivitetsskolen fra 1.-4 klasse vil med dette kunne spare nærmere 100 000kr i løpet av fire år. Resten av Norge fikk denne høsten gratis skolefritidsordning i første klasse, etter forbilde fra Oslo. I en tid hvor alt blir dyrere er det bra at en av de viktigste læringsarenaene for barn blir billigere.

Pandemien har gått hardt ut over barn og unge i Oslo. Mange har gått glipp av mye undervisning, og sliter med motivasjonen etter to år med pandemi. Byrådet har de siste årene gitt ekstra bevilgninger til skolene for å legge til rette for ekstratilbud og enda mer motiverende undervisning for elevene. Denne satsingen fortsetter i 2023. Sommerskolen er også en viktig del av dette ekstratilbudet ut over det ordinære skoleåret. Som Norges største tilbud for barn og unge, med til sammen over 23 700 elevplasser, tilbyr sommerskolen praktisk og variert undervisning. Derfor foreslår vi nå å styrke sommerskolen.

De siste årene har Osloskolen også blitt styrket med 1000 flere lærere, samtidig som mer ressurser har blitt gitt til spesialundervisning for å følge opp de som har ekstra behov. Byrådet fortsetter denne satsingen og vi setter i tillegg av varige midler for å tilrettelegge tilbud for barn med særskilte behov i aktivitetsskolen.

Ordfører. Da pandemien kom prioriterte byrådet pandemihåndtering og ansvarlighet. Virksomhetene i kommunen skulle ikke være i tvil om at de skulle bli kompensert for utgiftene de hadde. Vi satt løfter på vent for å få oversikt over situasjonen. Blant annet ble innføring av gratis skolemat utsatt. Men nå i høst startet byrådet utrulling av gratis kjøttfri skolemat i videregående skole. Fra neste høst starter vi i ungdomsskolen. Alle her vet jo at sultne barn og unge har vanskelig for å konsentrere seg. Det er ikke uten grunn at det serveres lunsj, middag og frukt til bystyrets medlemmer under bystyremøtene! Med dette budsjettforslaget vil om lag 37 000 elever i Osloskolen få gratis skolemat hver dag neste høst.

For prisen av en vanlig honnørbillett eller månedskort kan nå folk over 67 år, i syv bydeler fra 2023, hentes der de bor, og komme seg dit de vil innenfor de samme bydelene - med de rosa bussene. Målet med ordningen var i begynnelsen at eldre mennesker skulle kunne leve de aktive livene de ønsket, men for mange har nok også bussene blitt et møtepunkt. Med utvidelsen byrådet nå legger opp til vil Østensjø omfattes av ordningen neste år, og ytterligere to nye bydeler i 2024.

Ordfører. Økonomisk ansvarlighet har vært viktig for dette byrådet helt siden vi tok over i 2015. Gjeldsgraden til kommunen er lavere nå enn da vi overtok. I 2015 var gjeldsgraden 59 prosent, i 2021 49 prosent. Befolkningsvekst og endringer i befolkningssammensetningen betyr at det må investeres for å sikre tilstrekkelig kapasitet i skoler, sykehjem, idrettsanlegg og kommunale boliger. Samtidig overtok vi et Oslo med et stort etterslep, med manglende viktig infrastruktur som idrettshaller og sykkelveier. Bare de neste fire åra skal vi bygge åtte nye flerbrukshaller. Vi budsjetterer derfor med høyere gjeldsgrad framover. Det må til. Derfor er det viktig at ikke utgiftene blir større enn nødvendig. Som i fjor, i forfjor og som året før der og også tidligere år bekrefter Ratingbyrådet Standard and Poors Oslo kommunes status med AAA – vurdering. Høyere vurdering kan du ikke få. Det høres kanskje kjedelig ut, men det gir Oslo

lavere renter på de lånene vi tar opp for å investere i framtida, og viser trygg og ansvarlig økonomistyring.

I en urolig tid legger byrådet fram et budsjettforslag for utjevning av forskjeller, arbeid til alle og kampen mot klimaendringene. Vær så god Ordfører.

(Det kan være forskjeller mellom teksten og det som ble framført for bystyret.)